

Diskrétní matematika – cvičení 5. týden

Lukáš Vokřínek

Masarykova univerzita
Fakulta informatiky

jaro 2020

Příklad

Pětice modulů 3; 5; 7; 11; 13 umožňuje jednoznačně reprezentovat čísla menší než jejich součin (tedy menší než 15015) a efektivně provádět (v případě potřeby distribuovaně) běžné aritmetické operace. Určete reprezentaci čísel 1234 a 5678 v této modulární soustavě a pomocí této reprezentace vypočtete jejich součet a součin.

Řešení

$$1234 \equiv 1 \pmod{3}$$

$$1234 \equiv 4 \pmod{5}$$

$$1234 \equiv 2 \pmod{7}$$

$$1234 \equiv 2 \pmod{11}$$

$$1234 \equiv 12 \pmod{13}$$

$$5678 \equiv 2 \pmod{3}$$

$$5678 \equiv 3 \pmod{5}$$

$$5678 \equiv 1 \pmod{7}$$

$$5678 \equiv 2 \pmod{11}$$

$$5678 \equiv 10 \pmod{13}$$

Řešení

$$1234 \equiv 1 \pmod{3}$$

$$5678 \equiv 2 \pmod{3}$$

$$1234 \equiv 4 \pmod{5}$$

$$5678 \equiv 3 \pmod{5}$$

$$1234 \equiv 2 \pmod{7}$$

$$5678 \equiv 1 \pmod{7}$$

$$1234 \equiv 2 \pmod{11}$$

$$5678 \equiv 2 \pmod{11}$$

$$1234 \equiv 12 \pmod{13}$$

$$5678 \equiv 10 \pmod{13}$$

Reprezentujeme tedy číslo 1234 pomocí pětice zbytků (1, 4, 2, 2, 12) a číslo 5678 pomocí pětice zbytků (2, 3, 1, 2, 10). Součet a součin jsou pak reprezentovány

$$1234 + 5678 \sim (3, 7, 3, 4, 22) \equiv (0, 2, 3, 4, 9)$$

$$1234 \cdot 5678 \sim (2, 12, 2, 4, 120) \equiv (2, 2, 2, 4, 3)$$

Řešení

$$1234 + 5678 \sim (0, 2, 3, 4, 9)$$

Převeďme nyní tyto reprezentace zpět na čísla, řešme tedy v prvním případě soustavu kongruencí

$$x \equiv 0 \pmod{3}$$

$$x \equiv 2 \pmod{5}$$

$$x \equiv 3 \pmod{7}$$

$$x \equiv 4 \pmod{11}$$

$$x \equiv 9 \pmod{13}$$

Z první kongruence máme $x = 3t$, dosazením do druhé dostaneme kongruenci $3t \equiv 2 \pmod{5}$, tedy $t \equiv 4 \pmod{5}$, tj. $t = 5s + 4$ a $x = 15s + 12$. Dosadíme do třetí kongruence: $15s \equiv -9 \pmod{7}$, tedy $s \equiv 5 \pmod{7}$, tj. $s = 7r + 5 \Rightarrow x = 105r + 87$.

Řešení

$$x \equiv 0 \pmod{3}$$

$$x \equiv 2 \pmod{5}$$

$$x \equiv 3 \pmod{7}$$

$$x \equiv 4 \pmod{11}$$

$$x \equiv 9 \pmod{13}$$

Dosadíme $x = 105r + 87$ do čtvrté kongruence a dostaneme $105r \equiv -83 \pmod{11}$, tedy $6r \equiv 5 \pmod{11} \Rightarrow r \equiv 10 \pmod{11}$, tj. $r = 11q + 10$ a $x = 1155q + 1137$. Dosadíme do poslední kongruence a dostaneme $1155q \equiv -1128 \pmod{13}$, tedy $11q \equiv 3 \pmod{13}$:

Řešení

$$13q \equiv 0$$

$$11q \equiv 3$$

$$2q \equiv 10$$

$$1q \equiv 5 \pmod{13}$$

$$0q \equiv 0$$

Máme tak $q = 13p + 5$ a dosazením $x = 15015p + 6912$, tj. $x \equiv 6912 \pmod{15015}$. Protože je součet menší než 15015, musí nutně být roven 6912.

Řešení

Podobně v případě součinu $1234 \cdot 5678 \sim (2, 2, 2, 4, 3)$:

$$x \equiv 2 \pmod{3}$$

$$x \equiv 2 \pmod{5}$$

$$x \equiv 2 \pmod{7}$$

$$x \equiv 4 \pmod{11}$$

$$x \equiv 3 \pmod{13}$$

dostáváme z prvních tří kongruencí $x = 105r + 2$ (protože je pravá strana stejná), dosadíme do čtvrté: $105r \equiv 6r \equiv 2 \pmod{11}$, tedy $r \equiv 4 \pmod{11}$, tj. $r = 11q + 4$ a $x = 1155q + 422$. Dosadíme do poslední kongruence a dostaneme $1155q \equiv -419 \pmod{13}$, tedy $11q \equiv 10 \pmod{13}$:

Řešení

$$13q \equiv 0$$

$$11q \equiv 10$$

$$2q \equiv 3$$

$$1q \equiv 8 \pmod{13}$$

$$0q \equiv 0$$

Máme tak $q = 13p + 8$ a dosazením $x = 15015p + 9662$, tj. $x \equiv 9662 \pmod{15015}$. Kdyby byl součin menší než 15015, musel by nutně být roven 9662; ve skutečnosti ale došlo k “přetečení”.

Příklad

Ukažte, že jsou čísla $2^n - 1$; 2^n ; $2^n + 1$ po dvou nesoudělná a určete, kolik bitů mohou mít jimi určená čísla. Spočtete reprezentaci čísla 118 v této soustavě s $n = 3$. Zapřemýšlejte o efektivní realizaci této modulární aritmetiky.

Řešení

Ukážeme nesoudělnost $2^n - 1$ a $2^n + 1$, nesoudělnost dvou po sobě jdoucích čísel je ještě snazší. Počítejme:

$$(2^n - 1, 2^n + 1) = (2^n - 1, 2) = (-1, 2) = (1, 2) = 1$$

(od $2^n + 1$ lze odečíst $2^n - 1$ a zbude 2, v dalším kroku lze od $2^n - 1$ odečíst 2^n , protože se jedná o násobek 2).

Příklad

Ukažte, že jsou čísla $2^n - 1$; 2^n ; $2^n + 1$ po dvou nesoudělná a určete, kolik bitů mohou mít jimi určená čísla. Spočtete reprezentaci čísla 118 v této soustavě s $n = 3$. Zapřemýšlejte o efektivní realizaci této modulární aritmetiky.

Řešení

Podle CRT pak trojice zbytků jednoznačně reprezentuje čísla modulo

$$[2^n - 1, 2^n, 2^n + 1] = (2^n - 1) \cdot 2^n \cdot (2^n + 1) = 2^{3n} - 2^n,$$

tedy téměř všechna čísla čítající $3n$ bitů.

Řešení

Pišme nyní vše ve dvojkové soustavě: máme tak spočítat zbytek po dělení čísla sto osmnáct, tedy 1 110 110, modulo sedm, osm, devět, tedy 111, 1 000, 1 001. Přesněji pišme dané číslo po trojicích cifer jako

$$1\ 110\ 110 = 1 \cdot 1000^2 + 110 \cdot 1000 + 110$$

Pak modulo 1 000 je jistě

$$1\ 110\ 110 \equiv 110 \pmod{1000}.$$

Protože je $1\ 000 \equiv 1 \pmod{111}$, dostáváme

$$1\ 110\ 110 \equiv 1 + 110 + 110 \equiv 1\ 101 \equiv 110 \pmod{111}.$$

Protože je $1\ 000 \equiv -1 \pmod{1\ 001}$, dostáváme

$$1\ 110\ 110 \equiv 1 - 110 + 110 \equiv 1 \pmod{1\ 001}.$$

Příklad

Šifrou RSA s veřejným klíčem $e = 7$, $n = p \cdot q = 33$ byly poslány tři zprávy 29, 7, 21. Prolomte šifru a zprávy dešifrujte.

Řešení

Zatímco $n = p \cdot q$ je veřejným klíčem, jednotlivá prvočísla p , q jsou soukromým klíčem. Rozklad se využije k výpočtu Eulerovy funkce

$$\varphi(n) = (p - 1)(q - 1),$$

pomocí níž je určen soukromý klíč d :

$$e \cdot d \equiv 1 \pmod{\varphi(n)}.$$

Šifrování čísla $m \pmod{n}$ je dáno umocňováním na e , tj. $c \equiv m^e \pmod{n}$. Dešifrování je pak dáno umocňováním na d , tj. $m \equiv c^d \pmod{n}$, protože díky Eulerově větě platí:

$$c^d \equiv (m^e)^d \equiv m^{e \cdot d} \equiv m^1 \equiv m \pmod{n}.$$

Příklad

Šifrou RSA s veřejným klíčem $e = 7$, $n = p \cdot q = 33$ byly poslány tři zprávy 29, 7, 21. Prolomte šifru a zprávy dešifrujte.

Řešení

Prolomení šifry spočívá ve faktorizaci čísla 33, tj. v nalezení prvočísel p , q . V našem případě je to jednoduché: $p = 3$, $q = 11$, zejména tak

$$\varphi(p \cdot q) = (p - 1)(q - 1) = 2 \cdot 10 = 20.$$

Nyní můžeme spočítat inverzi d k $e \equiv 7 \pmod{\varphi(n)}$, totiž

$$20d \equiv 0$$

$$7d \equiv 1$$

$$6d \equiv -2$$

$$1d \equiv 3 \pmod{20}$$

Příklad

Šifrou RSA s veřejným klíčem $e = 7$, $n = p \cdot q = 33$ byly poslány tři zprávy 29, 7, 21. Prolomte šifru a zprávy dešifrujte.

Řešení

Dešifrování se tedy provádí umocňováním na třetí modulo n , pro jednotlivé zprávy vychází

$$m_1 \equiv 29^3 \equiv 2 \pmod{33}$$

$$m_2 \equiv 7^3 \equiv 13 \pmod{33}$$

$$m_3 \equiv 21^3 \equiv 21 \pmod{33}$$

(u poslední zprávy je nicméně jak původní tak zašifrovaná zpráva soudělná s modulem, což je velmi nevhodné, protože tak lze pomocí největšího společného dělitele rozložit modul).

Příklad

Demonstrujte RSA protokol se zvolenými prvočísly 23 a 29 s vhodnou volbou veřejného klíče e . Zašifrujte a odšifrujte několik zpráv m pro ne moc velká m .

Řešení

Máme $n = p \cdot q = 667$. Budeme volit $e = 487$ a $m \equiv 25 \pmod{667}$. Zašifrovaná zpráva pak je $c \equiv 25^{487} \pmod{667}$.

Ukážeme, jak lze mocninu (snadněji?) počítat zvlášť modulo 23 a 29 (to samozřejmě bez znalosti faktorizace nelze, jde jen o zjednodušení pro účely příkladu):

$$c \equiv 25^{487} \equiv 2^3 \equiv 8 \pmod{23}$$

$$c \equiv 25^{487} \equiv (-4)^{11} \equiv -5 \pmod{29}$$

(exponenty lze redukovat modulo $\varphi(23)$, resp. $\varphi(29)$).

Příklad

Demonstrujte RSA protokol se zvolenými prvočísly 23 a 29 s vhodnou volbou veřejného klíče e . Zašifrujte a odšifrujte několik zpráv m pro ne moc velká m .

Řešení

Nyní dáme tyto dva mezivýsledky, $c \equiv 8 \pmod{23}$,
 $c \equiv -5 \pmod{29}$, dohromady modulo 667:

$$29c \equiv 8 \cdot 29$$

$$23c \equiv -5 \cdot 23$$

$$6c \equiv 8 \cdot 29 + 5 \cdot 23$$

$$5c \equiv -24 \cdot 29 - 20 \cdot 23 \equiv -1 \cdot 29 + 9 \cdot 23$$

$$c \equiv 9 \cdot 29 - 4 \cdot 23 \equiv 169$$

Řešení

Podobně budeme i dešifrovat, prvně potřebujeme k veřejnému klíči $e = 487$ spočítat soukromý klíč d , tj. inverzi modulo $\varphi(23 \cdot 29) = 22 \cdot 28 = 616$:

$$616d \equiv 0$$

$$487d \equiv 1$$

$$129d \equiv -1$$

$$100d \equiv 4$$

$$29d \equiv -5$$

$$13d \equiv 19$$

$$3d \equiv -43$$

$$1d \equiv 191 \pmod{616}$$

Příklad

Demonstrujte RSA protokol se zvolenými prvočísky 23 a 29 s vhodnou volbou veřejného klíče e . Zašifrujte a odšifrujte několik zpráv m pro ne moc velká m .

Řešení

Dešifrovaná zpráva je $m \equiv 169^{191} \pmod{667}$:

$$m \equiv 169^{191} \equiv 8^{-7} \equiv (8^{-1})^7 \equiv 3^7 \equiv 2 \pmod{23}$$

$$m \equiv 169^{191} \equiv (-5)^{-5} \equiv ((-5)^{-1})^5 \equiv (-6)^5 \equiv -4 \pmod{29}$$

(mocniny se záporným exponentem lze počítat pomocí inverze).

Příklad

Demonstrujte RSA protokol se zvolenými prvočísky 23 a 29 s vhodnou volbou veřejného klíče e . Zašifrujte a odšifrujte několik zpráv m pro ne moc velká m .

Řešení

Nyní dáme tyto dva mezivýsledky, $m \equiv 2 \pmod{23}$,
 $m \equiv -4 \pmod{29}$, dohromady modulo 667:

$$29m \equiv 2 \cdot 29$$

$$23m \equiv -4 \cdot 23$$

$$6m \equiv 2 \cdot 29 + 4 \cdot 23$$

$$5m \equiv -6 \cdot 29 - 16 \cdot 23$$

$$m \equiv 8 \cdot 29 + 20 \cdot 23 \equiv 692 \equiv 25$$